

OKUL ÖNCESİ KURUMA DEVAM EDEN 60-72 AY ÇOCUKLARIN ÇEVRE TUTUMLARI İLE BAKIŞ AÇISI ALMA BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ¹

INVESTIGATING THE RELATIONSHIP BETWEEN ENVIRONMENTAL ATTITUDE AND PERSPECTIVE TAKING SKILLS OF 60-72 MONTHS OLD CHILDREN IN PRESCHOOLS

Özlem KÖRÜKÇÜ

Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Denizli, Türkiye

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4340-1915>

ozlem.korukcu@gmail.com

Hande GÜNGÖR

Öğr. Gör. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Denizli, Türkiye

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3016-1775>

hgungor@pau.edu.tr

Received: 06-02-2021

Accepted: 24-03-2021

Published: 30-07-2021

Suggested Citation:

Körükçü, Ö., & Güngör, H. (2021). Okul öncesi kuruma devam eden 60-72 ay çocukların çevre tutumları ile bakış açısı alma becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education (IJTASE)*, 10(3), 166-176.

This is an open access article under the [CC BY 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Öz

Bu araştırma, 60-72 ay grubu çocuklarının çevreye yönelik tutumları ile bakış açısı alma becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. İlişkisel tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilen çalışmada araştırmanın çalışma grubunu, Denizli İli, Merkez Efendi ve Pamukkale İlçelerinde okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 ay grubu 151 çocuk oluşturmaktadır. Araştırmada çocuklar hakkında bilgi toplamak amacıyla Kişisel Bilgi Formu, çocukların çevreye yönelik algılarını belirlemek amacıyla Okul Öncesi Çocukları İçin Çevre Farkındalık ve Tutum Ölçeği, çocukların bakış açısı alma becerilerini belirlemek için ise Çocuklar İçin Bakış Açısı Alma Testi kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 22 Paket Programı kullanılmıştır. Program aracılığı ile normal dağılım ölçütüne bakılarak değerlendirilen verilerin analizinde non-parametrik testler uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda, 60-72 ay çocukların çevreye yönelik tutumları ile bakış açısı alma becerileri arasında çok zayıf düzeyde, istatistiksel olarak anlamlı olmayan bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar Terimler: Bakış açısı alma becerisi, çevresel tutum, okul öncesi dönem çocukları.

Abstract

This study has been carried out to understand the relationships between the perspective taking abilities and the environmental attitudes of the 60-72 month children. In this study, which was conducted by using the relational survey model, the study group consisted of 151 children whose ages range between 60 to 72 months and attend pre-school education in Denizli, Merkez Efendi and Pamukkale Districts. In the study, Personal Information Form was used to collect information on children in addition to Environmental Awareness and Attitude Form for Preschool Children, and Perspective Taking Test for Children. SPSS Package Program is used to analyze the quantitative data. Non-parametric tests were applied in the analysis of the data evaluated by means of normal distribution criterion. As a result of the study, a very weak, statistically insignificant relationship was found between the attitudes of the 60-72 month old children towards the environment and their ability to get perspective

Keywords: Perspective taking abilities, environmental attitudes, preschool children.

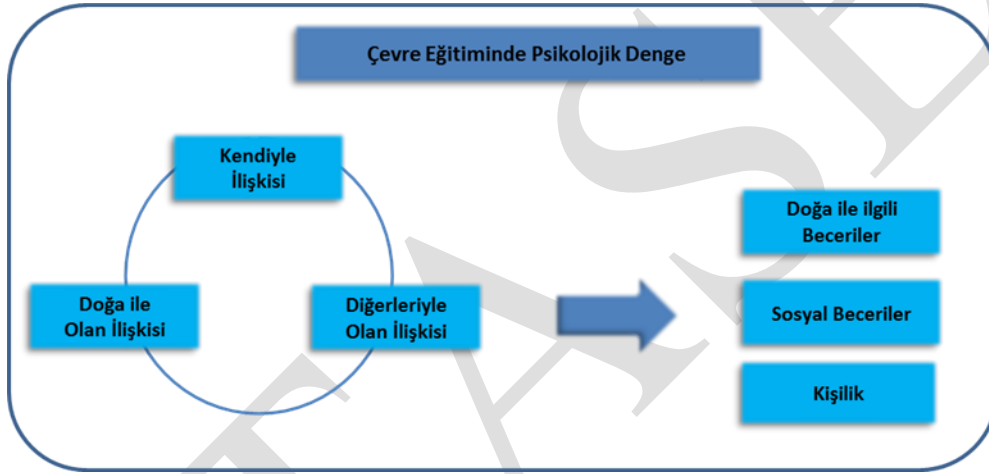
GİRİŞ

“Denizlere uçup gidiveren bir avuç toprağın kaç yılda oluşabildiğini; kolayca kırırverdiğimiz bir dalın kaç yıllık bir evrimin ürünü olduğunu; zevk olsun diye vurduğumuz kuşların ve eziverdiğimiz solucanların doğadaki işlevinin ne olduğunu öğrenmeliyiz (Dökmen, 2006)”.

¹ Bu çalışma, Pamukkale Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından 2017HZDP022 numaralı proje olarak desteklenmektedir. Çalışma, 18-21.10.2017 tarihlerinde Ankara’da düzenlenen V. Uluslararası Okul Öncesi Eğitim kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Çevresine karşı duyarlı olan bireyler; çevrenin canlı ve cansız varlıkların karşılıklı etkileşiminin bütünü olduğunu bilir (Keleş ve Hamamcı, 1998). Çevreye duyarlılık; çevre sorunlarına karşı olumlu girişimlerde bulunmaya istekli olma biçiminde tanımlanabilir. Dünyanın sürdürülebilirliği için, çevrenin korunmasının insanlar için zorunluluk olduğu bir gerçektir. İnsanın oluşturduğu çevresel tutum ve bilincin temelinde, olayları nasıl algıladığı ve anlamlandırıldığı yatmaktadır (Yardımcı ve Kılıç, 2010). İnsanoğlunun küçük yaşlardan itibaren çevresiyle ilgili gelişen bakış açısı ve algısı onun çevresine karşı tutumunu belirleyebilir. Bu durum, çocuğun etrafını sarmalayan çevresini ve çevre sorunlarını nasıl algıladığını ve anlamlandırıldığını anlamak açısından önemlidir.

Horwitz (1996), çevreye yönelik ilginin ve doğayla birlikteliğin çok erken yaşlarda başladığını belirtmektedir. Alan yazında çevreye yönelik olumlu tutumların, formal eğitim süreciyle şekillendiği, özellikle de okul öncesi eğitiminin bu süreçte son derece önemli olduğunu ifade eden araştırmalar bulunmaktadır (Flogaitis, Daskolia ve Agelidou, 2005; Smith, 2001). Çocukların kapsamlı bir şekilde çevre konularını anlaması, çevresel ilgilerinin gelişmesi, çevreye yönelik bir tutum kazanması bilişsel gelişimiyle yakından ilgilidir. Aynı zamanda çocuklar, sağlıklı bir duygusal gelişim süreci için, doğaya ihtiyaç duyar (Jung, 2009).

Şekil 1: İnsanın ilişki üçlüsü (Jung, 2009)

Çocuğun doğayla olan ilişkisi; kendisi ile olan ilişkisini ve çevresinde yaşayan diğer kişilerle olan ilişkilerini etkileyebilir. Bireyi etkileyen bu ilişki üçlüsünün ise; kendi sosyal becerilerini, doğa ile olan becerilerini ve kişiliğindeki gelişimini etkileyeceği anlamına gelmektedir (Jung, 2009). Bu nedenle, erken yaşta çocukların bakış açısı alma becerisi geliştirilerek, çevre farkındalığı artırılabilir. Böylece çocuk çevresine yeterince uyum sağlayabilir ve çevresini, çevresinde yaşayan tüm canlıları korumak için tutum ve davranışlarını ona göre düzenleyebilir.

Kurdek ve Rodgon (1975)'a göre bakış açısı alma; algısal bakış açısı alma (diğer kişinin bakış açısını fark etme), bilişsel bakış açısı alma (diğer kişinin ne düşündüğünü fark etme), duygusal bakış açısı alma (diğer kişinin yaşamakta olduğu duyguların neler olduğunu fark etme) olmak üzere üç temel boyuttan oluşur. Bakış açısı alma, diğer kişinin duygusal tepkilerine karşı çocuğun yaşantısında paylaşılan duygusal tepkiler olarak da tanımlanmaktadır. Bakış açısı alma, hem diğer kişinin yaşantısının bilişsel anlaşılmasını (rol almayı), hem de diğer kişinin duygusal durumunun, duygusal denemesini (yaşanmasını) içermektedir. Bakış açısı alma becerisine sahip bir kişi, diğer kişinin duygusu ve perspektifini kısmen tanımladıktan sonra onun duygularını hissedebilmektedir (Dökmen, 2006; Eisenberg, 1982; Gander ve Gardiner, 1995; Köksal 2000; Köksal-Akyol ve Körükçü, 2003; Kurdek ve Rodgon 1975; Moore, 1990). Çocuğun çevreye karşı davranışlarını düzenleyebilmesi için çevrenin farkında olması, onu tanıması, doğru algılaması, çevre ile ilgili konuları ve çevreyi korumayı bilmesi konularında bilinçlenmesi ile mümkündür. Doğayı ve insanı bir bütün olarak anlamaya çalışan bir birey, çevreyi sevmeye yolunda demektir.

Doğayı anlamının, içinde olduğu zor durumu fark edebilmek ve uygun duygusal tavrı sergilemek olduğu düşünülecek olursa, bu çerçevede çocuklar içinde doğayı anlamının, yaşadığı çevreye karşı

bakış açısı geliştirerek, yaşamakta olduğu duygusal deneyimi paylaşmak anlamına geldiği düşünülebilir (Kabapınar, 2015).

Çevre olanaklarının dikkatli bir şekilde kullanılarak; sürdürülebilir çevre bilinci için ön koşul olarak; doğayla ve canlılarla duygusal ilişki kurulmasına ihtiyaç duyulur. Çünkü insan sevdiğini korur. Dış dünyanın yok edilmesi her zaman iç dünya yoksulluğuna yol açar. Doğayla kurulan duygusal bağ, insanın içindeki doğayı koruma içgüdüsünün gelişimini sağlayabilir (Gebhard, 2013).

Çevre sorunlarının gittikçe arttığı günümüzde, çocukların çevre farkındalık ve tutumlarının geliştirilmesi önemlidir. Çocukların çevreye karşı tutumları ise bakış açısı alma becerisi ile geliştirilebilir. Çevre bilinci içeren davranışların oluşumu için bireylerde çok erken yaşlarda eğitime başlamak gerekmektedir. Doğayı koruma ve yaşadığı çevreyi güzelleştirebilmek için çocukların çevre farkındalıkları ve bakış açısı alma becerileri geliştirilmelidir. Konu ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, öğrencilerde çevreye karşı olumlu tutum oluşturulması yönünde çevre eğitiminin ve çevreye yönelik olumlu tutum geliştirilmesinde erken yaşlarda eğitimin önemi ifade edilmektedir (Domka, 2004; Gebhard 2013; Jung 2009; Klöckner ve Beisenkampet 2006; Palmer, 1995).

Alan yazında, ülkemizdeki çevre ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde, öğretmenler ve öğretmen adaylarının çevre duyarlılığını ölçmek ve geliştirmek üzere araştırmalar (Akçay ve Pekel, 2017; Buhan, 2006; Erten, 2005; Güler, 2009; Güzelyurt ve Özkan, 2018; Öztürk ve Erten, 2020, Teksöz, Şahin ve Ertepinar, 2010; Uyanık, 2017; Şahin ve Doğu, 2018) belirlenmiştir. Alan yazında ayrıca okul öncesi çocuklar ile gerçekleştirilen araştırmalarda mevcuttur. Bu çalışmalar incelendiğinde çocukların çevre tutum ve farkındalıklarını geliştirmeye yönelik betimsel ve deneysel çalışmalar görülmüştür (Buldur ve Ömeroğlu, 2019, Cehver Kalburan, 2009; Çabuk ve Çabuk, 2017; Gülay Ogelman, 2012; Gülay Ogelman ve Durkan, 2014; Özdemir Uzun, 2006; Şallı, 2011; Yalçın, 2013; Yılmaz, Bolat ve Gölcük, 2020). Körükçü ve Gülay Ogelman (2015) okul öncesi dönem çocuklarının sosyal konuları ile çevreye yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmada; çocukların çevreye yönelik tutum ile sosyal konuları arasındaki ilişkiyi incelemiş, çocukların çevreye yönelik tutum ile sosyal konuları arasında olumlu yönde anlamlı düzeyde ilişki olduğu ayrıca; küçük çocukların çevreye yönelik tutumlarının, onların sosyal konularının yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazın incelendiğinde, okul öncesi dönem çocuklarının çevreye karşı tutum ve farkındalıkları ile ilişkili olabilecek empati ya da bakış açısı alma becerisi ile ilgili çalışmaya rastlanmamıştır. Erken çocukluk dönemi için geliştirilecek çevre eğitim programlarının etkililiğini arttırmaya yönelik çocukların çevresel tutumları ve davranışları ile ilişkili olabilecek faktörlerin belirlenmesi oldukça önemlidir. Bu bağlamda gerçekleştirilen araştırma ile okul öncesi dönem çocuklarının bakış açısı alma becerileri ile çevreye yönelik tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

YÖNTEM

Çalışma Modeli

Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Bu modelde önemli olan, var olan durumu değiştirmeye yönelmeksizin konu ile ilgili gözlem yapabilmektir. İlişkisel tarama modelleri iki ya da daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim durumunun varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma türleridir (Karasar, 2011). Bu nedenle okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 ay grubu çocuklarının çevreye yönelik farkındalık ve tutumları ile bakış açısı alma becerilerinin karşılaştırılması amacıyla gerçekleştirilen bu araştırma genel tarama modellerinden ilişkisel tarama deseninde bir araştırmadır.

Çalışma Grubu

Amaçlı ya da yargısal örnekleme, olasılığa dayalı olmayan örnekleme tekniklerindedir. Araştırmacının kişisel gözlemlerinden hareket ederek araştırma sorusuna uygun geldiğini düşündüğü belirli özellikleri taşıyan deneklerin seçildiği örnekleme, amaçlı örneklemedir. Bu teknikle, araştırmacının amacına en uygun olan birimler örnekleme alınmaktadır (Gürbüz ve Şahin, 2015).

Yapılan araştırmada çalışma grubunu seçkisiz olmayan örnekleme tekniklerinden “amaçlı örnekleme” yöntemi ile seçilen Denizli ili Pamukkale ve Merkezefendi İlçeleri’nde Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı 5 bağımsız anaokula devam eden ve ailelerinden onam alınan 60-72 aylık yaş grubundan 79 kız (%52.3) ve 72 erkek (%47.7) olmak üzere toplam 151 çocuk oluşturmaktadır. Çalışma grubundaki çocukların tamamı normal gelişim özelliği göstermektedir ve anne-babasıyla birlikte yaşadıkları belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama araçları olarak, Kişisel Bilgi Formu, Okul Öncesi Çocukları İçin Çevre Farkındalık ve Tutum Ölçeği ve Çocuklar İçin Bakış Açısı Alma Testi (ÇBT) kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Formda, çocukların cinsiyet, anne-baba eğitim durumu gibi çeşitli demografik bilgilere ilişkin sorular yer almaktadır.

Okul Öncesi Çocukları İçin Çevre Farkındalık ve Tutum Ölçeği (Environmental Awareness and Attitude Scale for Preschool Children-EAASPC): Okul Öncesi Dönem Çocukları İçin Çevre Farkındalığı ve Tutum Ölçeğinin geçerlilik güvenilirlik çalışması Büyüktaşkapu Soydan ve Öztürk Samur (2017) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek 28 maddeden oluşmaktadır. Bu maddelerin bazıları pozitif dil ile ifade edilirken bazıları negatif dil ile ifade edilmektedir. Her bir madde için iki tane tezat resim oluşturulmuştur. Oluşturulan 56 tane resim 5 akademisyenden oluşan bir uzman paneli tarafından değerlendirilmiş ve uzmanlar tarafından eksik görülen yerler geliştirilerek onaylanmıştır. Elde edilen resimlerden 30’u çevre tutum ölçeğine, 26’sı ise çevre farkındalığı ölçeğine yöneliktir. Büyüktaşkapu Soydan ve Öztürk Samur (2017) ölçekle ilgili gerçekleştirdikleri geçerlilik güvenilirlik çalışmasının sonuçlarına göre, başlangıçta 28 maddelik olan madde sayısı, her bir maddenin istatistiki analizi sonucu 5 ve 28. maddelerin ayırt edici olmadığına karar verilmiş ve ölçek 26 maddeye indirilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre araştırmacılar geliştirilen ölçeğin yeterli düzeyde güvenilir olduğunu belirtmişlerdir. Çevresel Tutum Alt Boyutunda çocuğa iki durumun resmi bir soru eşliğinde gösterilerek çocuğun soruya cevabı alınmaktadır. Çevresel Farkındalık Alt Boyutunda ise çocuklara her bir durum için resim gösterilmiştir. Eğer gösterilen durumlar doğruysa yeşil kartı, yanlışsa kırmızı kartı, bilmiyorsa sarı kartı vermesi istenmiştir. Çevresel tutum ölçeğindeki puanlandırılması eğer çocuk bir maddedeki pozitif davranışı seçtiyse 2, bazen seçeneğini seçtiyse 1, olumsuz davranışı seçtiyse 0 puan şeklinde gerçekleştirilmektedir. Çevresel farkındalık ölçeğinde ise doğru cevaba 2, bilmiyorum/fikrim yok cevabına 1, yanlış cevaba 0 puan verilmektedir. Analizler sonucunda ölçeğin Sperman Brown güvenilirlik katsayısı .60, cronbach alpha güvenilirlik katsayısı .67; çevreye karşı tutum alt ölçeğinin Sperman Brown güvenilirlik katsayısı .75, cronbach alpha güvenilirlik katsayısı .73; çevre farkındalığı alt ölçeğinin Sperman Brown güvenilirlik katsayısı .65, cronbach alpha güvenilirlik katsayısı .66 olarak hesaplanmıştır. İki alt ölçekten oluşan 26 maddelik ölçeğin 60-66 aylık çocuklar için geçerli ve güvenilir olduğu rapor edilmiştir. Bu çalışmada çocukların çevresel tutumlarını belirlemek üzere EAASPC ölçeğinin Çevresel Tutum alt boyutu kullanılmıştır. Araştırmada Çevresel Tutumu Alt ölçeğinin cronbach alpha güvenilirlik katsayısı .649 olarak belirlenmiştir.

Çocuklar İçin Bakış Açısı Alma Testi (ÇBT): Çocuklar İçin Bakış Açısı Alma Testi, Aslan ve Köksal-Akyol (2016) tarafından geliştirilen ölçme aracı, “Algısal Bakış Açısı Alma”, “Bilişsel Bakış Açısı Alma” ve “Duygusal Bakış Açısı Alma” olmak üzere üç boyuttan ve toplamda 24 maddedir. Algısal Bakış Açısı Alma ve Bilişsel Bakış Açısı Alma boyutları dörder maddeden oluşmakta; Duygusal Bakış Açısı Alma boyutu ise her bir duygu ile ilgili (mutlu olma, üzülme, kızma, korkma) dörder madde olmak üzere toplam on altı maddeden meydana gelmektedir. Testin söz konusu üç boyutundan her biri çocukların günlük hayatta karşılaştıkları durumları içeren resimlerden oluşmaktadır. Algısal Bakış Açısı Alma bölümünde çocuktan resimdeki karakterin bakış açısından görebildiği somut varlıklarla ilgili tahminde bulunması istenmektedir. Bilişsel Bakış Açısı Alma boyutunda çocuğa çeşitli olayları anlatan ve en fazla 5-6 karttan oluşan hikâye kartları gösterilerek kartlarda geçen olaylar anlatılmaktadır. Sonrasında kartlardan bir tanesi (can alıcı noktayı, olayın nedenini ya da sonucunu içeren kart) çıkarılarak çocuğa, “Şimdi sınıfından bir arkadaşımı buraya çağırırsak, resimlere bakarak burada ne olduğunu (neden böyle olduğu ya da olayların sonunda ne olduğunu) sorsak, ne der?” şeklinde sorulmakta, cevabı kaydedilmektedir. Testin Duygusal Bakış Açısı Alma boyutunda

çocuğun gün içerisinde karşı karşıya kalabileceği mutlu olma, üzülme, kızma ve korkma duygu durumlarını betimleyen resimlerden meydana gelmektedir (örneğin, dondurmasını yere düşüren bir çocuk, çizdiği resim arkadaşı tarafından bilerek yırtılan bir çocuk, annesinin oyuncak aldığı bir çocuk vb). Bu bölümü oluşturan her bir resimdeki ana karakterin yüzü boş bırakılmış; böylece çocuğun, ana karakterin yüz ifadesine bakarak duygusunu tahmin etmesinin engellenmesi amaçlanmıştır. Uygulamanın son bölümü olan bu kısımda çocuğa her bir resim gösterilerek söz konusu ana karakterin duygusu ile ilgili tahminini belirtmesi istenmektedir. Testin iç tutarlılık güvenilirliği için hesaplanan KR-20 değeri .71 olarak; test-tekrar test güvenilirlik katsayısı ise .91 olarak bulunmuştur (Aslan ve Köksal Akyol, 2016). Verilerin analizleri gerçekleşmeden önce araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının güvenilirlik testleri tekrar gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışmada ÇBT'nin KR-20 iç tutarlılık katsayısının .61 olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuç, ölçeğin iç tutarlılığa sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Verilerin Toplanması

Araştırma Denizli İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı Pamukkale ilçesindeki bağımsız anaokullarında yürütülmüştür. Çalışma ile ilgili gerekli izinler alındıktan sonra çalışma verileri 2016-2017 eğitim öğretim yılı bahar döneminde toplanmıştır. Okul yönetimi aracılığıyla çalışmayla ilgili ailelere bilgi notu gönderilmiş ve ailelerden onamlar alındıktan sonra, araştırmada kullanılan ölçekler, uygulanma süresi göz önünde bulundurularak, okulun çalışma için gösterdiği alanda her çocukla birebir çalışılarak önce ÇBT uygulanmış 1 hafta sonra aynı çocuklara EAASPC ölçeği uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri SPSS 22 istatistik paket programında analiz edilmiştir. Araştırma verilerinin hangi testler ile test edilmesinin belirlenmesi için değişkenlerin Normallik Testleri gerektiğinden (Özdamar, 2004) çalışmada elde edilen verilerin analizinde öncelikle Tek Örneklem Kolmogorov-Smirnov Testi uygulanmıştır. Elde edilen Kolmogorov-Smirnov Testi analizi sonunda araştırmanın bağımlı değişkenleri olan çocukların çevresel tutum puanları ($K-S(Z)=.842$) ve bakış açısı alma test puanlarının ($K-S(Z)=1.185$) normal dağılım göstermediği belirlenmiştir ($p<.05$). Bu nedenle analizlerde non-parametrik tekniklerden yararlanılmıştır. Çocukların çevresel tutum ve bakış açısı alma becerileri arasındaki ilişkiyi belirlemek için Spearman Korelasyon Katsayısı'na bakılmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu araştırmanın temel amacı, okul öncesi kuruma devam eden 60-72 ay çocukların çevre tutumları ve farkındalık düzeyleri ile bakış açısı alma becerileri arasında ilişkinin belirlenmesidir. Bu bölümde, verilerin analizleri ile elde edilen bulgular alan yazın ile ilişkilendirilerek ifade edilmektedir.

Tablo 1. Okul öncesi dönem çocuklarının çevre tutumları ve bakış açısı alma test puanlarının ilişkisi

		Çevre Tutumu	Bakış Açısı
Spearman's rho	r	1.000	.047
	p	.	.570
	n	151	151
Toplam Bakış Açısı	r	.047	1.000
	p	.570	.
	n	151	151

Tablo 1. incelendiğinde örneklem grubundaki çocukların çevre tutumları ile bakış açısı alma becerileri arasında çok zayıf, pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı olmayan ilişki olduğu görülmektedir ($rs=.047$; $p>.05$).

İnsanın yaşadığı çevreye karşı farkındalık geliştirip onu koruyabilmesi için, öncelikle çevresini tanıması, doğru olarak algılaması, insana olan yararlarını bilmesi ve çevre sorunları konusunda erken yaşta bilinçlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Çalışmada, okul öncesi dönem çocuklarının çevre

tutumları ile bakış açısı arasındaki ilişkinin pozitif yönlü ve anlamlı olması öngörülmüştür. Ancak araştırmada edilen elde edilen bulgu, beklenildiği gibi pozitif yönde bir ilişkinin varlığı gözlenirken, ilişki anlamlı bulunmamıştır. Yapılan çalışmada çocukların çevre tutumları ile bakış açısı zayıf olmasının nedeni okul öncesi çocuğunun yaş dönem özelliğinden kaynaklanabilir. Çünkü çocuğun yaşı büyüdükçe benmerkezcilikten kurtulup, hem bakış açısı becerilerinde hem de çevre tutumlarında ilerleme gözlenmektedir.

Çocukta perspektif alma becerisinin yaşla beraber arttığı belirtilen pek çok çalışma bulunmaktadır. Okul öncesi dönemde çocuklar doğaya güçlü bir şekilde duygusal yanıt vermekte, orta çocuklukta çevreye karşı daha gerçeğe dayalı yönelim geliştirmektedirler (Cevher Kalburan, 2009). Yapılan çalışmalarda da gözlemlendiği gibi, çocukta bilişsel perspektif alma yaşla beraber kendini gösterir (Kurdek ve Rodgon 1975; Malkus ve Musser, 1997; Schultz, 2001; Aldrich, Tenenbaum, Brooks, Harrison, ve Sines, 2011; Gauvain ve Monroe, 2014; Şahin ve Aslan 2018). Çocuk, ağacın dalını kırdığında onun da bir canlı olduğunu ve doğanın bir parçası olduğunu önce bilişsel perspektif alma ve daha sonra duyuşsal perspektif alma yoluyla kavrar (Dökmen 2006). Çocukların çevresel tutum ve kaygılarını araştıran Malkus and Musser, (1997) çocukların çevre konusunda kısmen kaygılı oldukları ve birinci sınıfların üçüncü veya beşinci sınıflara göre çevre konusunda daha fazla endişe duyduklarını tespit etmiştir. Çocukların çevresel tutumlarının çevresel kaygının önemli bir bileşeni olduğunu ortaya koyulmuştur. Çevresel tutumlar ile ilgi ve toplum yanlısı davranışların (örneğin, iç kontrol odağı, daha yüksek algılanan yetkinlik, empati gibi becerilerin) bağlantısı da ön plana çıkarmaktadır. Daha fazla çevresel kaygı, daha çevreci tutumla ilişkili bulunmuştur. Bu durum çocukların yaşı büyüdükçe bakış açılarının gelişmesi ile çevre için kaygılarının arttığı şeklinde açıklanabilir.

Uzun yıllar boyunca, çocukların benmerkezci düşünme özelliklerinden dolayı başkasının bakış açısını alamayacağı kabul edilmiştir. Ancak, farklı ölçme araçları ve prosedürlerle yapılan araştırmalar çocukların erken yaşlarda bile bakış açısı alma davranışları sergileyebildiklerini ortaya koymaktadır. Fields ve Fields (2006), bakış açısı alma becerisi olmadan çocukların benmerkezci kalacaklarını ve başkalarının ilgi, ihtiyaç ve doğrularıyla ilişki kuramayacaklarını belirtmektedirler (Akt. Aslan, 2017).

Şener (1996) 4-5 yaş anaokulu çocuklarında dramatik oyunun ve inşa oyununun bakış açısı alma becerisine etkisini araştırdığı çalışmada, dramatik oyun oynayan çocukların başkalarının bakış açılarını anlamada ilerledikleri sonucuna ulaşmıştır. Çünkü; Dramatik oyunda çocuklar nesnelere başka şeyler yerine kullanır ya da kendisi başka bir rol üstlenerek, yapıyormuş gibi davranışlar üretir. Yapılan bu çalışmada da çocuklardan içinde yaşadığı çevreyi kendine dost bir canlıymış gibi düşünüp, olaylara onun bakış açısıyla bakabilmesi sonucunda onu koruması, onu yerine geçip çevresine karşı yaptığı olumsuz tutum ve davranışlarının ona ne kadar zarar verebileceğini düşünebilmesi beklenmektedir.

Lithoxidou, Georgopoulos, Dimitriou, ve Xenitidou (2017) ise yaptıkları çalışmada; çevresel tutumla bağlantılı olarak, okul öncesi çocuklar için bir çevre eğitimi programı tasarlamış ve sınıfta uygulanmıştır. Değerlendirmede, okul öncesi çocukların ben-merkezcilikten uzaklaşarak, çevrelerindeki canlı ve cansız tüm varlıklarla ilgilenebileceklerini, onları koruma ihtiyacı hissedebileceklerini ve onlara içsel bir değer atfedebildiklerini göstermiştir.

Schultz (2001) hem perspektif almanın hem de empatik kaygının çevresel kaygıyı öngördüğünü belirtmektedir. Çevre yanlısı tutum ve davranışların çevreyi koruma davranışına dönüşür. Shelton ve Rogers (1981), acı çeken bir balina perspektifini alan katılımcıların, perspektif almayan katılımcılara kıyasla, genel olarak balinalara karşı daha güçlü şefkat ve onları koruma niyeti sergilediklerini bulmuştur (Akt: Tam, 2013). Bu nedenle çocukların erken yaşlarda doğaya bağlılıklarının desteklenmesi ve yaşadığı çevresini anlayabilmesi için onlara çevrelerini koruyucu bir bakış açısı geliştirmeleri yönünde yardımcı olunmalıdır. Doğaya bağlılık, insanın doğal çevre ile ne ölçüde özdeşleştiğini ifade eder (Malkus ve Musser, 1997; Musitu-Ferrer, Esteban-Ibañez, León-Moreno, ve García. 2019; Sevillano, Aragonés, ve Schultz, 2007; Cheng ve Monroe, 2012; Tam, 2013; Lithoxidou, Georgopoulos, Dimitriou, ve Xenitidou, 2017).

Çevreye karşı olumlu tutum geliştirme konusunda, tüm bu bilgilerin ışığında çocukların bakış açılarının geliştirilebilmesi ve çocukların çevreye karşı olumlu tutum oluşturabilmeleri için çevre

eğitiminin erken yaşlarda verilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır (Domka, 2004; Gebhard 2013; Jung 2009; Klöckner ve Beisenkamp 2006; Palmer, 1995.

Çocuk okulöncesi dönemde içinde yaşamakta olduğu ortamı görmeye, tanımaya ve öğrenmeye başlar. Çocuk için çevre, içinde bulunduğu ortamın tümüdür. Çocuğa çevresini tanıtırken çevresinin, onun yaşamını kolaylaştıran cansız nesnelere ve tüm hayatı güzelleştiren canlılardan oluştuğunu ve kendisinin de onun bir parçası olduğunu, bu nedenle de onu koruması gerektiğini öğrenmelidir. Örneğin çocuğun, kesilen bir ağaç veya buzulların erimesiyle yaşam alanı kısıtlanan bir kutup ayısının bakış açısıyla çevre sorunlarını görmesi küçük yaşlarda sağlanmalıdır. Böylece çocukta çevreyi benimseme, çevreye ait olma kavramı ve duygusu gelişecektir. Çevre sorunlarının gittikçe arttığı günümüzde, çevre bilinci içeren davranışların oluşumu için çok erken yaşlarda eğitime başlayarak, çocuklarda bakış açısı alma becerilerini arttırmak, çevre sorunlarının farkındalığı için önemli bir adım olabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma, 60-72 aylık çocukların çocukların bakış açısı alma beceri düzeyleri ile çocukların çevresel tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonucunda, 60-72 ay çocukların çevreye yönelik tutumları ile bakış açısı alma becerileri arasında çok zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki belirlenmiştir.

Araştırmada birtakım sınırlılıklar bulunmaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları ve Öneriler

Araştırma Denizli ilindeki 151 çocuk ile sınırlıdır. Sonraki çalışmalarda daha kalabalık örneklem gruplarıyla ve farklı illerde çalışmalar yapılabilir. Araştırma okul öncesi dönem 60-72 ay çocukların bakış açısı alma beceri düzeyi ile sınırlıdır. Bundan sonra yapılan çalışmalarda, bakış açısı alma becerileri daha çok gelişmiş, soyut dönemdeki çocuklarla çalışılabilir. Çünkü empati gelişiminde daha ileride olan soyut dönemdeki çocuklar, çevrelerine karşı da daha duyarlı olabilirler. Çalışmanın bir diğer sınırlılığı da çalışma grubunu şehir merkezinde yaşayan çocukların oluşturmasıdır. Kırsal kesimde yaşayan çocuklarla aynı çalışma tekrarlanabilir.

Bu çalışmada, çocukların görüşlerine başvurulmuştur ve tarama yöntemiyle sınırlıdır. Sonraki çalışmalarda öğretmen, anne, baba görüşlerine başvurarak nitel çalışmalar gerçekleştirilebilir. Konu ile ilgili boylamsal çalışmalar yapılabilir. Anne babalara ve çocuğun yakın çevresine yönelik farkındalık çalışmaları yapılabilir. Çocukların çevreye yönelik tutumları ile bakış açısı alma becerileri belirlemeye ve desteklemeye yönelik ailelerle ve öğretmenlerle çalışmalar yapılabilir, hizmet içi eğitimler verilebilir. Çocukların çevreye yönelik tutumları ile bakış açısı alma becerilerini geliştirmeye yönelik, okul öncesi çocuklarının yaratıcılığını destekleyecek materyaller hazırlanıp, hayvan ve bitkiler ve onların korunması üzerine çeşitli etkinlikler yapılabilir. Çevre ile ilgili resimli çocuk kitaplarından yararlanılabilir. Çocuğun çevre sorunlarını fark ederek çevresini koruyabilecek adımlarını desteklemek ve bakış açısını güçlendirmek için drama ve oyun teknikleriyle eğitimler verilebilir.

KAYNAKLAR

- Aslan, D. (2017). *Okul öncesi dönem çocuklarının bakış açısı alma becerilerine empati eğitim programının etkisinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akçay, S., & Pekel, F. O. (2017). Öğretmen adaylarının çevre bilinci ve çevresel duyarlılıklarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Elementary Education Online*, 16(3), 1174-1184.
- Aldrich, N. J., Tenenbaum, H. R., Brooks, P. J., Harrison, K., & Sines, J. (2011). Perspective taking in children's narratives about jealousy. *British Journal of Developmental Psychology*, 29(1), 86-109.
- Aslan, D., & Köksal Akyol, A. (2016). Çocuklar için bakış açısı alma testi (ÇBT)'nin geliştirilmesi. *Journal of Kirsehir Education Faculty*, 17(3), 207-221.
- Buhan, B. (2006). *Okul öncesinde görev yapan öğretmenlerin çevre bilinci ve bu okullardaki çevre eğitiminin araştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

- Buldur, A., & Ömeroğlu, E. (2019). Investigation of the effects of environmental education program supported by multimedia on children's environmental attitudes and awareness. Hacettepe University Journal of Education. Advance online publication. doi: 10.16986/HUJE.2019056335
- Büyüktaşkapu-Soydan, S. ve Öztürk-Samur, A. (2017). Validity and reliability study of environmental awareness and attitude scale for preschool children. *International Electronic Journal of Environmental Education*, 7(51), 78-97.
- Cevher-Kalburan, F. N. (2009). *Çocuklar için çevresel tutum ölçeği ile yeni ekolojik paradigma ölçeğinin geçerlik güvenirlik çalışması ve çevre eğitim programının etkisinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Cheng, J. C. H., & Monroe, M. C. (2012). Connection to nature: Children's affective attitude toward nature. *Environment and Behavior*, 44(1), 31-49.
- Çabuk, M., & Çabuk, F. U. (2017). "Yeşil Kimya ile Çevreyi Koruyorum" İsimli Projenin Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Çevreye Yönelik Bilgi Düzeyi Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 64-74.
- Domka, L. (2004). Environmental education at pre-school. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 13(3), 258-263.
- Dökmen, Ü. (2006). *Sanatta ve günlük yaşamda iletişim çatışmaları ve empati*. İstanbul: Sistem.
- Eisenberg, N. (1982). *Social development. C.B. Kopp & J.B. Krakow (Eds.). The child development in social context* (pp. 1223-281). London: Addison Publishing Company.
- Erten, S. (2005). Okul öncesi öğretmen adaylarında çevre dostu davranışların araştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 91-100.
- Flogaitis, E., Daskolia, M., & Agelidou, E. (2005). Kindergarten teachers' conceptions of environmental education. *Early Childhood Education Journal*, 33(3), 125-136.
- Gander, M. J. & Gardiner, H W. (1995). Çocuk ve ergen gelişimi. (Yaz. Haz. Bekir Onur). 2. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi.
- Gauvain, M. and Munroe, R.L. 2014. Development of perspective taking in relation to age, education, and the presence of community features associated with industrialization: A four-culture study. *Cross-Cultural Research*, 48(1), 32-44.
- Gebhard, U. (2013). *Kind und Natur. Die Bedeutung der Natur für die psychische Entwicklung*. Wiesbaden : Westdeutscher Vlg.
- Gülay Ogelman, H. & Durkan, N. (2014). Toprakla buluşan çocuklar: Küçük çocuklar için toprak eğitimi projesinin etkililiği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(31), 632-638.
- Gülay Ogelman, H. (2012). Teaching preschool children about nature: A project to provide soil education for children in Turkey. *Early Childhood Education Journal*, 40, 177-185.
- Güler, T. (2009). Ekoloji temelli bir çevre eğitiminin öğretmenlerin çevre eğitimine karşı görüşlerine etkileri. *Eğitim ve Bilim*, 34 (151), 30-43.
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2015). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Güzelyurt, T., & Özkan, Ö. (2018). Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi dönemde çevre eğitimine ilişkin görüşleri: durum çalışması. *Electronic Turkish Studies*, 13(11).
- Horwitz, W. A. (1996). Developmental origins of environmental ethics: The life experiences of activists. *Ethics and Behavior*, 6(1), 29-54.
- Jung, N. (2009). Ganzheitlichkeit in der Umweltbildung: Interdisziplinäre Konzeptualisierung. In: Brodowski, M. et al. (Hrsg.): *Informelles Lernen und Bildung für nachhaltige Entwicklung*. Opladen: Budrich, 129-149.
- Kabapınar, F. (2015). *Çevre ve çevre eğitimi bağlamında empatiye bakmak. Empatiyle gelişmek, empatiyi geliştirmek* (pp. 219-243). In Kabapınar, Y. (Edt.), *Çocuk ve Empati*, Ankara: Pegem Akademi.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemi*, Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Keleş, R., & Hamamcı, C. (1998) *Çevrebilim*, Ankara: İmge.
- Klößner, C., & Beisenkampet, A. (2006). LBS Kinderbarometer NRW. Stimmungen, Meinungen, Trends von Kindern in Nordrhein-Westfalen Münster: LBS-Initiative Junge Familie.
- Köksal Akyol, A. . & Körukçü Ö. (2003) Çocuklarda empati gelişimi ve bilişsel gelişimin incelenmesi (Investigation of Empathy Development and Cognitive Development on Children. Omep 2003 World Council and Conference. (Edt: G. Haktanır, T. Güler), 5-11 Ekim 2003;1:149-166. Kuşadası, Turkey.

- Köksal, A. (2000). Çocuklarda Empatinin Gelişmesi. *Yaşadıkça Eğitim*, 66, 1-7.
- Körükçü Ö., & Gülay Ogelman H.(2015). Relationship between the preschool children s attitudes towards the environment and their social status.*Early Child Development and Care*, 185(2),171-181.
- Kurdek, L. A. & Rodgon, M. M. (1975). Perceptual, cognitive and affective perspective taking in kindergarden through sixth grade children. *Developmental Psychology*, 11 (5), 643-650.
- Lithoxidou, L. S., Georgopoulos, A. D., Dimitriou, A. T., & Xenitidou, S. C. (2017). " Trees Have a Soul Too!" Developing Empathy and Environmental Values in Early Childhood. *International Journal of Early Childhood Environmental Education*, 5(1), 68-88.
- Malkus, A. J., & Musser, L. M. (1997). Environmental concern in school-age children. Elementary and childhood education. (ERIC Document Reproduction Service No. ED 407099).
- Moore, B. S. (1990). The origins and development of empathy. *Motivation and Emotion*, 14 (2), 75-80.
- Musitu-Ferrer, D., Esteban-Ibañez, M., León-Moreno, C., & García, O. F. (2019). Is school adjustment related to environmental empathy and connectedness to nature?. *Psychosocial Intervention*, 28(2), 101-110.
- Özdamar, K (2004), *Paket programlarla istatistiksel veri analizi*. Eskişehir: Kaan Kitapevi.
- Özdemir, O., & Uzun, N. (2006). Yeşil sınıf modeline göre yürütülen fen ve doğa etkinliklerinin ana sınıfı öğrencilerinin çevre algılarına etkisi. *Çocuk Gelişimi ve Eğitim Dergisi*, 1 (2), 12-20.
- Öztürk, E., & Erten, S. (2020). Uluslararası bir çevre eğitimi projesinin fen bilgisi öğretmen adaylarının çevreye yönelik tutumu, bilgi düzeyi ve davranışlarına etkisi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi *Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Eğitim Dergisi*, 5(2), 145-166.
- Palmer, J. A. (1995). Environmental thinking in the early years: Understanding and misunderstanding of concepts to waste management. *Environmental Education Research*, 1(2), 42.
- Schultz, P. W. (2001). The structure of environmental concern: Concern for self, other people, and the biosphere. *Journal of environmental psychology*, 21(4), 327-339.
- Sevillano, V., Aragonés, J. I., & Schultz, P. W. (2007). Perspective taking, environmental concern, and the moderating role of dispositional empathy. *Environment and behavior*, 39(5), 685-705.
- Smith, A. (2001). Early childhood- A Wonderful time for science learning. *Australian Primary & Junior Journal*, 17(2), 52-55.
- Şahin, H. G., & Doğu, S. (2018). Okul öncesi öğretmen adaylarının çevre sorunlarına ilişkin tutum ve davranışlarının incelenmesi. *Elementary Education Online*, 17(3).
- Şahin, M., & Aslan, D. (2018). The effects of preschool attendance on perspective taking skills of Turkish children. *European Journal of Education Studies*.
- Şallı, D. (2011). *Proje tabanlı öğrenme yaklaşımı ile 48-60 aylık çocuklara geri dönüşüm kavramının kazandırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Şama, E. (2003). Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), 99-110
- Şener, T. (1996). *4-5 yaş anaokulu çocuklarında dramatik oyunun ve inşa oyununun bakış açısı alma becerisine etkisi* . Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.
- Tam, K. P. (2013). Dispositional empathy with nature. *Journal of environmental psychology*, 35, 92-104.
- Teksöz, G., Şahin, E., & Ertepinar, H. (2010). Çevre okuryazarlığı, öğretmen adayları ve sürdürülebilir bir gelecek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 307-320.
- Uyanık, G. (2017). Öğretmen adaylarının çevre sorunlarına ilişkin bilgi düzeylerinin ve tutumlarının incelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(1), 133-145.
- Yalçın, B. (2013). *Doğal çevreyi koruma programının okul öncesi dönem çocuklarının çevreye yönelik tutumlarına olan etkileri: Çanakkale il örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Yardımcı, E., & Kılıç, G. B. (2010). Çocukların gözünden çevre ve çevre sorunları. *İlköğretim Online*, 9(3). 1122-1136.
- Yılmaz, S., Bolat, E. Y., & Gölcük, İ. (2020). Erken çocukluk döneminde uygulanan çevre eğitim programının çocukların çevreye karşı tutumları üzerindeki etkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 557-578.

EXTENDED ABSTRACT

In today's world, where environmental problems are increasing, it is essential to develop children's awareness and attitudes towards environment, which can be achieved through developing perspective taking skill. In order for children to develop environmentally conscious behaviours, it is of critical importance to start education at a very early age. Environmental awareness and perspective taking skills of children should be developed in order to enable them to protect the nature and enhance the environment in which they live. When the relevant studies on the issue are reviewed, the importance of environmental education in developing a positive attitude towards the environment in students is highlighted as well as the importance of education at an early age in developing a positive attitude towards the environment (Domka, 2004; Gebhard 2013; Jung 2009; Klöckner & Beisenkampet 2006; Palmer, 1995). In the literature, looking at the studies on the environment in our country, it is observed that studies have been mostly designed to measure and improve the environmental awareness of university students, teachers and teacher candidates (Buhan, 2006; Erten, 2005; Güler, 2009; Teksöz, Şahin & Ertepinar, 2010). As for the studies conducted with preschool children, descriptive and experimental studies that were performed to enhance their environmental attitudes and awareness were encountered (Cehver Kalburan, 2009; Gülay Ogelman, 2012; Gülay Ogelman & Durkan, 2014; Özdemir Uzun, 2006; Şallı, 2011; Yalçın, 2013). Körükçü & Gülay Ogelman (2015), in their study, in which they investigated the relationship between children's attitudes towards the environment and their social position, revealed that there was a significant positive correlation between children's attitudes towards the environment and their social position, and that young children's attitudes towards the environment were predictors of their social position. On the other hand, when the relevant literature was examined, no study was encountered on the empathy or perspective-taking skills of preschool children, which could be related to their attitude and awareness towards the environment. In fact, it is highly crucial to determine the factors that may be related to the environmental attitudes and behaviours of children in order to increase the effectiveness of environmental education programs to be developed for early childhood. In this sense, here in the present study, it is aimed to determine the relationship between the perspective taking skills of preschool children and their attitudes towards the environment. The study was designed according to correlational survey model, one of the general survey models. The sample of the study was determined with purposeful sampling method, which is one of the non-random sampling techniques, and was comprised of a total of 151 children consisting of 79 girls (52.3%) and 72 boys (47.7%), from 60 to 72 month-old age group. The children were attending five independent kindergartens in Pamukkale and Merkezefendi districts of Denizli province, affiliated to the Ministry of National Education. The consent of the children's parents was obtained. All of the children in the study group were reported to display normal development characteristics and live with their parents. The data of the study were obtained by using Personal Information Form, Environmental Awareness and Attitude Scale for Preschool Children and Perspective Taking Test for Children (PTT). The data of the study were gathered in the spring semester of the 2016-2017 academic year after the necessary permissions for the study were obtained. The parents were sent an information note about the scope of the study by means of the school administration, and their consents were obtained. Considering the scales used in the study and the duration of application, each child was firstly applied PTT individually by studying with them one-to-one in the area indicated by the school for the study, and the EAASPC scale was implemented to the same children one week later. The data of the study were analyzed in the SPSS statistical package program. The study was carried out to determine whether there is a statistically significant relationship between 60-72 month-old children's perspective taking skill levels and their environmental attitude scores. As a result of the study, a very low significant relationship was found between 60-72-month-old children's attitudes towards the environment and their perspective taking skills. There are some limitations in the study. In line with these limitations, the following suggestions can be made: The study is limited to 151 children in Denizli province. Following studies can be carried out with larger sample groups and in different provinces. In this study, children were referred to for their opinions and it was limited to survey method. In future studies, data can also be gathered by referring to the opinions of teachers, mothers and fathers. Longitudinal studies can also be conducted. Awareness raising activities can be performed for parents and the child's immediate environment. Further studies

can be conducted with families and teachers to identify and support children's attitudes towards the environment and perspective-taking skills, and in-service training can be provided. Materials that develop children's attitudes towards the environment and their perspective taking skills and that support the creativity of preschool children can be designed, and various activities can be performed on animals and plants to maintain their protection. Illustrated children's books about the environment can be used. Educational practices including drama and games can be provided in order to ensure the protection of the child's environment by making them recognize environmental problems and strengthen their perspective.

IJTASE